

kleine tweeduizend reserve-officieren, ruim dertienduizend minderen die in de jaren '31-'41 hun eerste oefening hadden ontvangen, de miliciens, en bijna achttienduizend bij wie dat vóór '31 het geval was geweest, de landstormers. Niet al die drie-en-dertigduizend reservisten zouden nu gemobiliseerd worden – de Staatsmobilisatieraad had immers bepaald dat velen, hoofdzakelijk wegens hun functie in het economisch leven, hun woonplaats niet zouden verlaten: zij behoorden tot de z.g. noodformaties. Leden van die noodformaties waren evenwel in talrijke gevallen bij de Afvoer- en Vernielingscorpsen ingedeeld en dat betekende dat zij na de 8ste december de voortzetting van hun normale werk moesten combineren met intensievere voorbereidingen als leden van die corpsen.

Van de ca. drie-en-dertigduizend reservisten werden er omstreeks vijf-en-twintigduizend gemobiliseerd. Een klein deel van die vijf-en-twintigduizend woonde en werkte in de Buitengewesten en werd daar op de 9de al in werkelijke dienst geroepen, maar op Java was daar iets meer tijd voor nodig aangezien er binnen het Knil zorg voor moest worden gedragen dat de misschien twintigduizend grootverlofgangers die er dienden op te komen, goed zouden worden opgevangen. Op Java vond de mobilisatie plaats op 12 december – de stations waren op die dag stampvol: tallozen namen er afscheid van een echtgenoot, een vader, een zoon, die nu onder de wapenen was geroepen. Geen van de Knilmilitairen kreeg overigens in die eerste tijd een vijand te zien en voor velen bestond de militaire taak voorlopig slechts uit het afmattende en geestdodende wachtlopen.

De legerluchtmacht, de Marineluchtvaartdienst en de marine kregen meer te doen, want, nu de Japanners in Thailand en op Malakka waren geland, dienden volgens de plannen die in het najaar in bondgenootschappelijk verband waren uitgewerkt, Nederlandse lucht- en zeestrijdkrachten aan het Britse opperbevel in Singapore ter beschikking te worden gesteld. Met enkele was dat al vóór de 8ste het geval geweest, immers: admiraal Helfrich had voordien twee onderzeeboten, de 'K 17' en de 'O 16', onder Engels bevel geplaatst en een groep *Dornier*-vliegtuigen van de MLD naar Singapore gezonden. De admiraal had de afdelingshoofden van zijn departement op de eerste oorlogsdag al om vijf uur 's morgens bijeengeroepen, anderhalf uur dus voor van Starckenborghs radiorede. Het werd een korte, zakelijke bespreking – alle dramatiek ontbrak. Dat nu de strijd met Japan ontbrand was, 'maakte', schreef later Vromans, die als hoofd van de afdeling materieel aanwezig was, 'niet de indruk die men zou verwachten. De situatie was eigenlijk gemakkelijker